

Διατήρηση και αιεφόρος ανάπτυξη της Ροδόπης

Έλ. Χατζηχαράλαμπος, Βιολόγος PhD, Υπεύθυνη Βιοτικών Πόρων
Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας/Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων

Περίληψη

Η διατήρηση, η ανάδειξη και η αξιοποίηση των φυσικών και πολιτισμικών πόρων μιας περιοχής, είναι πρωταρχικής σημασίας να γίνεται βάσει σχεδιασμού που στοχεύει στην αιεφορία. Με τον τρόπο αυτό προάγεται η αιεφόρος ανάπτυξη της, συνδυάζοντας την ικανοποίηση των αναγκών των τοπικών κοινωνιών με τη μέριμνα για τη διατήρηση της φύσης.

Το όρος Ροδόπη μοιράζεται μεταξύ Βουλγαρίας και Ελλάδος (σε αναλογία έκτασης περίπου 80:20) και αποτελεί ανεκτίμητο οικολογικό και πολιτιστικό κεφάλαιο για τις δύο χώρες. Λόγω της υψηλής οικολογικής αξίας της, τμήματα της Ροδόπης προστατεύονται βάσει των Εθνικών Νομοθεσιών και Κοινοτικών Οδηγιών. Μέσα στο ιδιαίτερα πλούσιο φυσικό περιβάλλον της άνθισε ο πολιτισμός από την αρχαϊκή περίοδο, μέχρι τα ρωμαϊκά, βυζαντινά και νεότερα χρόνια.

Ποικίλοι κοινωνικο-οικονομικοί παράγοντες συνέβαλαν στη μεγάλη μείωση του πληθυσμού της Ροδόπης, εκατέρωθεν των συνόρων. Τα τελευταία χρόνια άρχισε να αναπτύσσεται ο τουρισμός, αλλά με τρόπο αποσπασματικό λόγω απουσίας ολοκληρωμένου πλαισίου τουριστικής αξιοποίησης της περιοχής και άσκησης δραστηριοτήτων ανάδειξης-αναψυχής. Αναφορικά δε με την διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος, τα καθεστώτα προστασίας και οι πρακτικές διαχείρισης στη Ροδόπη παρουσιάζουν διαφορές τόσο μεταξύ των δύο χωρών όσο και μεταξύ επιμέρους περιοχών του όρους στην ίδια χώρα.

Το Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων, αναγνωρίζοντας την ανάγκη για διασυνοριακή προσέγγιση στη διατήρηση και διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών της Ροδόπης και εφαρμόζοντας τις σύγχρονες αντιλήψεις περί προστατευόμενων περιοχών, από το 2004 συνεργάζεται στενά με φορείς της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης προς την κατεύθυνση αυτή, αξιοποιώντας τα διαθέσιμα χρηματοδοτικά μέσα. Στο πλαίσιο αυτό υλοποιήθηκαν ή βρίσκονται σε εξέλιξη έργα που θέτουν τις βάσεις για τη διατήρηση, διαχείριση και ανάδειξη των φυσικών και πολιτισμικών πόρων της περιοχής και προάγουν την αιεφορική ανάπτυξη της.

Το έργο «*Ελληνο-Βουλγαρική συνεργασία για την ενίσχυση της προστασίας και της διαχείρισης των φυσικών πόρων*», το οποίο χρηματοδοτήθηκε από το Υπουργείο Εξωτερικών στο πλαίσιο της Ελληνικής Αναπτυξιακής Βοήθειας Hellenic Aid παρείχε την ευκαιρία να εκπονηθεί «*Σχέδιο για τη διατήρηση και την ανάδειξη των φυσικών και πολιτισμικών πόρων του Νομού Ροδόπης*», στην κατεύθυνση της αιεφορικής ανάπτυξης της περιοχής. Το σχέδιο δομείται σε 4 άξονες παρεμβάσεων, δύο από τους οποίους εστιάζουν σε παρεμβάσεις στον ορεινό όγκο της Ροδόπης, στον ομώνυμο νομό. Μέρος των προτεινόμενων παρεμβάσεων που αφορούν στα δασικά οικοσυστήματα της Ροδόπης, εντάχθηκαν στο έργο «*Προστασία και ανόρθωση υδατικών και δασικών πόρων Νομού Ροδόπης*» που εγκρίθηκε το 2009 από την Επιτροπή Χρηματοδοτικού Μηχανισμού Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου, με φορέα υλοποίησης την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης, μέσω των αρμόδιων διευθύνσεων της (Υδάτων, Δασών, Γεωργικής Ανάπτυξης, και Περιβάλλοντος και Χωροταξίας).

Για την περιοχή της Κεντρικής και Δυτικής Ροδόπης υλοποιήθηκαν δύο έργα από την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας – Καβάλας – Ξάνθης, τα οποία χρηματοδοτήθηκαν από το χρηματοδοτικό μέσο INTERREG IIIA/ Ελλάδα – Βουλγαρία. Στο πλαίσιο του έργου «*Ανταλλαγή τεχνογνωσίας για την προώθηση του κοινού σχεδιασμού διαχείρισης περιοχών*

ιδιαίτερης οικολογικής σημασίας, στον ορεινό όγκο της Ροδόπης στο πνεύμα της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ» πραγματοποιήθηκε τριήμερο συνέδριο με τη συμμετοχή εισηγητών από την Ελλάδα, τη Βουλγαρία και από υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, μέσα από το οποίο προσδιορίστηκαν οι τομείς προτεραιότητας για συνεργασία των δύο πλευρών, για την αειφόρο ανάπτυξη της Ροδόπης εκατέρωθεν των συνόρων. Επιπροσθέτως παρήχθη υλικό επιμόρφωσης, με τίτλο «*Αειφορική διαχείριση των διασυνοριακών προστατευόμενων περιοχών της Ροδόπης*», ο σχεδιασμός του οποίου βασίστηκε στις ανάγκες επιμόρφωσης που αναγνωρίστηκαν στο πλαίσιο του έργου. Το εν λόγω έργο αναγνωρίστηκε ως έργο καλής πρακτικής κατά την αποτίμηση του προγράμματος INTERREG.

Στο πλαίσιο του έργου «*Κοινές προσεγγίσεις για τον σχεδιασμό της ανάδειξης οικολογικά ευαίσθητων περιοχών στη Ροδόπη*», προσδιορίστηκαν η στρατηγική και οι δράσεις που απαιτούνται για την ανάδειξη της Δυτικής και Κεντρικής Ροδόπης, παρήχθη το Σχέδιο Ανάδειξης της περιοχής και υλοποιήθηκαν πιλοτικές δράσεις όπως κατασκευή και βελτίωση μονοπατιών, σημάνσεις επιλεγμένων διαδρομών και παραγωγή έντυπου και οπτικοακουστικού ενημερωτικού υλικού.

Εισαγωγή

Όσο οι φυσικοί πόροι θεωρούνταν «άφθονοι» και οι φυσικές περιοχές «ατέλειωτες», η υποβάθμισή τους δεν γινόταν αντιληπτή και η διαχείρισή τους ασκούταν χωρίς σχεδιασμό και ανάλογα με τις πρόσκαιρες ανάγκες. Όταν οι κοινωνίες αντιλήφθηκαν ότι υπήρχε ανάγκη να εξασφαλισθεί η παραγωγή αγαθών και η παροχή υπηρεσιών και για τις μελλοντικές γενιές, εμφανίστηκαν ως ανάγκες η συνετή χρήση των φυσικών πόρων, αλλά και η υιοθέτηση διαφορετικών μοντέλων ανάπτυξης.

Σύμφωνα με τον κλασικό ορισμό, όπως αυτός διατυπώνεται στη διαδικτυακή πύλη Europa¹ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αειφόρος ανάπτυξη είναι η «*ανάπτυξη που καλύπτει τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να θέτει σε κίνδυνο τη δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες*». Με άλλα λόγια, η ανάπτυξη είναι αειφόρος όταν υπάρχει μέριμνα ώστε η σημερινή «μεγέθυνση» να μην υπονομεύει τις δυνατότητες «μεγέθυνσης» των μελλοντικών γενεών. Η αειφόρος ανάπτυξη έχει επομένως τρεις συνιστώσες οι οποίες απαιτούν ισόρροπη πολιτική συνεκτίμηση: την οικονομική, την κοινωνική και την περιβαλλοντική. Η στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αειφόρο ανάπτυξη, που εγκρίθηκε το 2001 και αναθεωρήθηκε το 2005 (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων 2005), συμπληρώνεται, μεταξύ άλλων, και από την αρχή της ένταξης των περιβαλλοντικών προβληματισμών στις ευρωπαϊκές πολιτικές που έχουν αντίκτυπο στο περιβάλλον.

Στις μέρες μας, με επιτακτική την ανάγκη για προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, διατήρηση της βιοποικιλότητας και αειφορική διαχείριση των φυσικών πόρων, τα ανωτέρω αποκτούν διασυνοριακή διάσταση και εκτείνονται πέραν των συνόρων που καθορίζουν τα όρια των κρατών. Σε ολόκληρο τον πλανήτη, φυσικοί πόροι όπως σπουδαία ή και σπάνια οικοσυστήματα, νερά ποταμών και λιμνών, κ.ά. «*διαιρούνται*» από εθνικά σύνορα μεταξύ δύο ή περισσότερων κρατών, καθώς αυτά δεν αποτελούν παράλληλα και οικολογικά όρια. Ως αποτέλεσμα, οι πόροι αυτοί γίνονται αντικείμενο διαφορετικής διαχείρισης και διαφορετικών πρακτικών χρήσης σε κάθε πλευρά των συνόρων, συχνά ασύμβατων μεταξύ τους. Το γεγονός αυτό συχνά επιφέρει υποβάθμιση των λειτουργιών και των αξιών τους, αλλά και των «*υπηρεσιών*» που μπορούν να προσφέρουν στον άνθρωπο και θέτει σε κίνδυνο τη διατήρησή τους. Όπως το νερό δεν αναγνωρίζει σύνορα κατά τη ροή του, όπως τα φυτά και τα ζώα δεν αναγνωρίζουν σύνορα κατά την εξάπλωσή ή την μετανάστευσή τους, ούτε και οι κίνδυνοι που τα απειλούν αναγνωρίζουν σύνορα.

¹ http://europa.eu/legislation_summaries/environment/sustainable_development/index_el.htm

Η αναγνώριση ότι το φυσικό περιβάλλον εκατέρωθεν των συνόρων είναι ενιαίο, συνεπάγεται και αναγνώρισης της ανάγκης για υιοθέτηση και εφαρμογή ενιαίων αρχών που θα διέπουν τη διατήρηση και διαχείρισή του, καθώς και την αξιοποίηση των ευκαιριών που προσφέρει το περιβάλλον αυτό για την οικονομική άνοδο και την βελτίωση της ποιότητας ζωής όλων των κατοίκων, σε κάθε πλευρά των συνόρων. Η εφαρμογή ενιαίων αρχών σε διασυνοριακές φυσικές περιοχές έχει αποδειχθεί παγκοσμίως ότι διευκολύνεται τα μέγιστα μέσω της συνεργασίας σε διαφορετικά επίπεδα, αναλόγως των σκοπών που έχουν τεθεί, και με ποικίλα μέσα, εργαλεία και μηχανισμούς, αναλόγως των βημάτων που έχουν αναγνωρισθεί για την επίτευξη του σκοπού.

Η διασυνοριακή συνεργασία στους τομείς της διατήρησης και της διαχείρισης φυσικών πόρων και περιοχών δεν επιβάλλεται μόνο από τις σύγχρονες επιστημονικές προσεγγίσεις της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος (π.χ. διατήρηση και διαχείριση σε επίπεδο οικοσυστήματος, λεκάνης απορροής, τοπίου). Επιβάλλεται και από την αναγνώριση του κοινωνικού ρόλου της διασυνοριακής συνεργασίας, δηλαδή της ευρύτερης συνεισφοράς της στην επίτευξη και διατήρηση της ειρήνης, της σταθερότητας, της φιλίας και της δίκαιης κατανομής των ωφελειών μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών. Η σύζευξη της ανάπτυξης με την προστασία του περιβάλλοντος και τις ανάγκες των κοινωνιών αποτελεί την πεμπτούσια της αειφόρου ανάπτυξης. Είναι πρωταρχικής σημασίας, η ανάδειξη και αξιοποίηση των πόρων μιας περιοχής να γίνεται με βάση έναν στρατηγικό σχεδιασμό που θα στοχεύει στην αειφορία.

Η Ροδόπη

Το όρος Ροδόπη, φυσικό σύνορο μεταξύ Ελλάδας και Βουλγαρίας, εκτείνεται σε περίπου 19.000 km², εκ των οποίων το 18% βρίσκεται στην Ελλάδα και το 82% στη Βουλγαρία. Πρόκειται για ένα πολύτιμο οικοσύστημα της Βαλκανικής χερσονήσου, μια οροσειρά τεράστιας οικολογικής σπουδαιότητας, μέσα στο ιδιαίτερα πλούσιο φυσικό περιβάλλον της οποίας άνθισε ο πολιτισμός από την αρχαϊκή περίοδο, μέχρι τα ρωμαϊκά, βυζαντινά και νεότερα χρόνια. Η Ροδόπη αποτελεί σήμερα ανεκτίμητο οικολογικό και πολιτιστικό κεφάλαιο για τις δύο χώρες.

Στην υψηλή οικολογική αξία της Ροδόπης συντέλεσαν η γεωγραφική της θέση (σημείο συνάντησης της Βαλκανικής, Ιρανοκασπικής και Μεσογειακής χλωρίδας και πανίδας), η γεωλογική σύσταση και γεωμορφολογία της, καθώς και το γεγονός ότι δεν επλήγη από τους παγετώνες. Ως αποτέλεσμα, πολλά είδη της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης βρήκαν καταφύγιο στη Ροδόπη, ο ορεινός όγκος της οποίας σηματοδοτεί σήμερα το νοτιότερο όριο της εξάπλωσής τους. Λόγω της υψηλής οικολογικής αξίας της, τμήματα της Ροδόπης εκατέρωθεν των συνόρων προστατεύονται βάσει των Εθνικών Νομοθεσιών και Κοινοτικών Οδηγιών.

Στην ελληνική πλευρά της Ροδόπης, παρά τη σχετικά μικρή της έκταση, επτά περιοχές έχουν ενταχθεί στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο NATURA 2000 (4 Τόποι Κοινοτικής Σημασίας και 3 Ζώνες Ειδικής Προστασίας), δύο έχουν χαρακτηριστεί ως Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης, μία περιοχή χαρακτηρίζεται από το Συμβούλιο της Ευρώπης ως Βιογενετικό Απόθεμα, ενώ απαντούν και Καταφύγια Άγριας Ζωής. Ιδιαίτερα το δυτικό και κεντρικό τμήμα της Ροδόπης, στα βόρεια των Νομών Δράμας και Ξάνθης, από το όρος Φαλακρό έως τα Πομακοχώρια της Ξάνθης και από τα ελληνοβουλγαρικά σύνορα έως την περιοχή της Σταυρούπολης και του Παρανεστίου, φιλοξενεί τα παραγωγικότερα δάση της Ελλάδας και ορισμένα από τα λιγότερο αλλοιωμένα φυσικά οικοσυστήματα της Ευρώπης και παρέχει καταφύγιο σε ζώα που απειλούνται με εξαφάνιση, όπως η καφέ αρκούδα και το αγριόγιδο. Στο σύνολό της η ελληνική πλευρά της Ροδόπης χαρακτηρίζεται από ένα πολυποίκιλο ανάγλυφο με αναρίθμητες κορυφές, φιδωτά ρέματα και παραποτάμους του Νέστου, του Κομψάτου και του Φιλιουρή, κατάφυτες χαράδρες και εντυπωσιακούς καταρράκτες. Είναι ένας τόπος

αραιοκατοικημένος, αλλά κατάσπαρτος με ερειπωμένα χωριά, νερόμυλους, τοξωτά γεφύρια, κάστρα και αρχαιολογικά κατάλοιπα.

Αντίστοιχης σπουδαιότητας και ομορφιάς είναι και το βουλγαρικό τμήμα της οροσειράς όπου απαντούν περισσότερα από 1.900 είδη φυτών, αριθμός που αντιστοιχεί περίπου στο 50% της χλωρίδας της Βουλγαρίας, 70 είδη θηλαστικών και περίπου το 70% της ορνιθοπανίδας της Βουλγαρίας. Τα δάση κωνοφόρων καταλαμβάνουν το 70% της βλάστησης στη Δυτική Ροδόπη, όπου απαντούν και οι καλύτερα διατηρημένοι πληθυσμοί μαύρης πεύκης της Βουλγαρίας, ενώ το υπόλοιπο 30% καλύπτεται από ορεινά λιβάδια και βοσκοτόπια. Αντίστροφη είναι η εικόνα στην Ανατολική Ροδόπη όπου δασωμένο είναι περίπου μόνο το 30% της έκτασής της, με κυρίαρχα τα δάση φυλλοβόλων, ενώ το υπόλοιπο 70% καλύπτεται από λιβάδια και στέπες. Η πρώτη προστατευόμενη περιοχή στη βουλγαρική πλευρά της Ροδόπης κηρύχθηκε το 1941, ενώ έως το 2006 είχαν κηρυχθεί ως προστατευόμενες 216 περιοχές, συνολικής έκτασης 276.740 στρεμμάτων, οι οποίες περιλαμβάνουν τα σπουδαιότερα οικοσυστήματα, είδη και φυσικούς σχηματισμούς (σπήλαια, καταρράκτες κ.λπ.) της Ροδόπης.

Από πολιτισμική άποψη, η Ροδόπη αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της ιστορίας της ευρύτερης περιοχής και ειδικότερα των δύο κρατών. Από τους προϊστορικούς ήδη χρόνους η Ροδόπη αποτελούσε τμήμα του ευρύτερου χώρου της αρχαίας Θράκης. Η γεωγραφική της θέση υπήρξε στρατηγικής σημασίας, στο σταυροδρόμι των θαλάσσιων και χερσαίων δρόμων που ενώνουν τον ελλαδικό χώρο με την Ανατολή, το Αιγαίο με τη Μαύρη θάλασσα, την Ασία με την Ευρώπη. Μέσα στο ιδιαίτερα πλούσιο φυσικό της περιβάλλον έζησαν και άφησαν τα ίχνη τους οι άνθρωποι της εποχής του Χαλκού, τα Θρακικά φύλα, οι Ίωνες άποικοι και όλες οι γενιές των Ελλήνων που κράτησαν ψηλά τον ελληνικό πολιτισμό στην περιοχή, από την αρχαϊκή, κλασική και ελληνιστική περίοδο, μέχρι τα ρωμαϊκά, βυζαντινά και νεότερα χρόνια. Η ευρύτερη περιοχή της Ροδόπης γνώρισε την Ρωμαϊκή κυριαρχία, δέχτηκε επιδρομές από βόρειους λαούς, ενώ στα τέλη του 19ου αιώνα με αρχές του 20ου έγινε πεδίο ανταγωνισμού των βαλκανικών δυνάμεων και της Τουρκίας. Κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου και την είσοδο των Ναζιστικών στρατευμάτων, η περιοχή της Ροδόπης μαζί με την υπόλοιπη Θράκη και την Ανατολική Μακεδονία περιέρχεται υπό βουλγαρική κατοχή και αποδίδεται στην Ελλάδα μετά το τέλος του πολέμου.

Ποικίλοι κοινωνικο-οικονομικοί παράγοντες συνέβαλαν στη μεγάλη μείωση του πληθυσμού της Ροδόπης, εκατέρωθεν των συνόρων. Τα τελευταία χρόνια άρχισε να αναπτύσσεται ο τουρισμός, αλλά με τρόπο αποσπασματικό λόγω απουσίας ολοκληρωμένου πλαισίου ανάδειξης και τουριστικής αξιοποίησης της περιοχής και άσκησης δραστηριοτήτων αναψυχής. Αναφορικά δε με την διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος, τα καθεστώτα προστασίας και οι πρακτικές διαχείρισης στη Ροδόπη παρουσιάζουν διαφορές τόσο μεταξύ των δύο χωρών όσο και μεταξύ επιμέρους περιοχών του όρους στην ίδια χώρα.

Τα έργα

Το Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων, αναγνωρίζοντας την ανάγκη για διασυνοριακή προσέγγιση στη διατήρηση και διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών της Ροδόπης και εφαρμόζοντας τις σύγχρονες αντιλήψεις περί προστατευόμενων περιοχών, από το 2004 συνεργάζεται στενά με φορείς της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης προς την κατεύθυνση αυτή, αξιοποιώντας τα διαθέσιμα χρηματοδοτικά μέσα. Στο πλαίσιο αυτό υλοποιήθηκαν ή βρίσκονται σε εξέλιξη έργα που θέτουν τις βάσεις για τη διατήρηση, διαχείριση και ανάδειξη των φυσικών και πολιτισμικών πόρων της περιοχής και προάγουν την αειφορική ανάπτυξή της.

Ελληνο-Βουλγαρική συνεργασία για την ενίσχυση της προστασίας και της διαχείρισης των φυσικών πόρων: Εφαρμογές στον Στρυμόνα και τη Ροδόπη.

Το έργο χρηματοδοτήθηκε από το Υπουργείο Εξωτερικών στο πλαίσιο της Ελληνικής Αναπτυξιακής Βοήθειας *Hellenic Aid*, με κύριο σκοπό την ενίσχυση της Ελληνο - Βουλγαρικής επιστημονικής συνεργασίας σε θέματα αειφορικής διαχείρισης φυσικών πόρων. Υλοποιήθηκε μέσω επτά (7) δράσεων, μία από τις οποίες, με τίτλο «*Ανάδειξη και αξιοποίηση των φυσικών και πολιτισμικών πόρων της Ροδόπης*», αποσκοπούσε στον σχεδιασμό για την ανάδειξη και την ήπια και φιλική προς το περιβάλλον ανάπτυξη του Νομού Ροδόπης. Στον νομό υπάγεται τμήμα των ανατολικών απολήξεων της οροσειράς της Ροδόπης που αποτελεί το σύνορο του Νομού με τη Βουλγαρία και συγκεκριμένα με τους Νομούς της Κάρτζαλι και Χάσκοβο. Στο πλαίσιο της δράσης αυτής εκπονήθηκε το «*Σχέδιο για τη διατήρηση και την ανάδειξη των φυσικών και πολιτισμικών πόρων του Νομού Ροδόπης*», στην κατεύθυνση της αειφορικής ανάπτυξης της περιοχής.

Το σχέδιο για τη διατήρηση και ανάδειξη των φυσικών και πολιτισμικών πόρων του Νομού Ροδόπης εκπονήθηκε σε μία περίοδο κατά την οποία, σε αμφοτέρως τις χώρες, βρισκόταν σε εξέλιξη ο σχεδιασμός για την Προγραμματική Περίοδο 2007-2013. Κατά την εκπόνησή του ελήφθησαν υπόψη, με κάθε επιφύλαξη λόγω του μη οριστικού χαρακτήρα τους, σχετικές εγκύκλιοι και κείμενα διαβούλευσης του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς και των Τομεακών και Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ειδικότερα οι πρόνοιές τους για τις ορεινές και αγροτικές περιοχές της χώρας, τη διασυνοριακή συνεργασία, την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης). Κυρίως όμως, το σχέδιο εκπονήθηκε στο πλαίσιο που όριζαν συναφείς εθνικές στρατηγικές (π.χ. «*Στρατηγική για την ανάπτυξη του οικοτουρισμού*», «*Ελληνική στρατηγική προς τη βιώσιμη ανάπτυξη*», «*Εθνική στρατηγική για τους υδροτοπικούς πόρους*», «*Εθνικός σχεδιασμός για το φυσικό περιβάλλον*»), το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, ο σχεδιασμός περιφερειακής ανάπτυξης στο πλαίσιο του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος (Γ' ΚΠΣ).

Έμφαση δόθηκε στο τρίπτυχο «*Αειφόρος διαχείριση φυσικών πόρων και προστατευόμενων περιοχών – Περιβαλλοντική ενημέρωση και εκπαίδευση – Αειφόρος τουρισμός*». Σημαντική παράμετρος σχεδιασμού ήταν οι απόψεις και προτάσεις των τοπικών φορέων, όπως αυτές αποτυπώθηκαν μέσα από επαφές και συνεντεύξεις στην ελληνική πλευρά, αλλά και μέσα από συνέδριο² για τη διατήρηση της φύσης και την αειφόρο ανάπτυξη του όρους Ροδόπη στο οποίο μετείχαν εκπρόσωποι αρχών και φορέων από τις δύο χώρες. Ειδικότερα, για την εκπόνηση του σχεδίου υλοποιήθηκαν τα ακόλουθα:

α) Καταγραφή, ανάλυση και αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης στον Νομό Ροδόπης. Καταγράφηκαν, αναλύθηκαν και αξιολογήθηκαν οι φυσικοί και πολιτισμικοί πόροι του νομού, με τη χρήση υφιστάμενων δημοσιευμένων και αδημοσίεωτων πηγών. Επίσης, έγιναν επιτόπιες επισκέψεις από ομάδα ειδικών σε θέματα δασικών, υδροτοπικών και πολιτισμικών πόρων, προστατευόμενων περιοχών, περιβαλλοντικής ενημέρωσης και ανάδειξης. Τέλος, διενεργήθηκαν επαφές με αρμόδιους τοπικούς φορείς και υπηρεσίες για την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης (έργα υλοποιηθέντα, προς υλοποίηση ή και προς αξιολόγηση για τη διατήρηση και ανάδειξη των πόρων, τοπικά προβλήματα, χρηματοδοτικές δυνατότητες) και για την αποτύπωση των προσδοκιών των τοπικών κοινωνιών.

² Το συνέδριο «*Διατήρηση της φύσης και αειφόρος ανάπτυξη στη Ροδόπη: Ανταλλαγή τεχνογνωσίας μεταξύ Ελλάδας και Βουλγαρίας*» διοργανώθηκε από την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας-Καβάλας-Ξάνθης, με την υποστήριξη της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας INTERREG IIIA Ελλάδα – Βουλγαρία στο πλαίσιο του έργου «*Ανταλλαγή τεχνογνωσίας για την προώθηση του κοινού σχεδιασμού διαχείρισης περιοχών ιδιαίτερης οικολογικής σημασίας, στον ορεινό όγκο της Ροδόπης στο πνεύμα της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ*».

Οι φυσικοί πόροι διακρίθηκαν σε ενότητες και αξιολογήθηκαν βάσει κριτηρίων και λαμβάνοντας υπόψη τη γνώμη των τοπικών κοινωνιών. Κριτήρια όπως η Ευπάθεια, η Σπανιότητα, ο Βαθμός διατάραξης, η Κοινωνική και οικονομική αξία, το Μέγεθος, η Ποικιλότητα, η Δυνατότητα ανόρθωσης, η Ποιότητα τοπίου, η Ιστορική-αρχαιολογική αξία των πόρων, χρησιμοποιήθηκαν για την αναγνώριση αξόνων και μέτρων παρέχοντας ενδείξεις όπως:

- Πόροι με υψηλό βαθμό διατάραξης και υψηλή δυνατότητα ανόρθωσης ενδείκνυνται για την ανάληψη δράσεων ανόρθωσης ή αποκατάστασης.
- Πόροι με υψηλό βαθμό ευπάθειας, ποικιλότητας ή σπανιότητας χρειάζονται ήπιες παρεμβάσεις και ανάληψη δράσεων διατήρησης.
- Πόροι με χαμηλό βαθμό ευπάθειας, υψηλή ποικιλότητα και ποιότητα τοπίου ή υψηλή ιστορική- αρχαιολογική αξία προσφέρονται για την ανάληψη δράσεων ανάδειξης και ανάπτυξης αειφόρου τουρισμού.

β) Σχεδιασμός της διατήρησης και ανάδειξης των φυσικών και πολιτισμικών πόρων του Νομού Ροδόπης. Στηρίχθηκε στα αποτελέσματα της προηγούμενης ενέργειας και αφορούσε:

- στη διαμόρφωση οράματος για τη διατήρηση και ανάδειξη των πόρων του Νομού Ροδόπης
- στη διαμόρφωση αξόνων προτεραιοτήτων για τη διατήρηση και ανάδειξη των πόρων
- στην περιγραφή και τεκμηρίωση προτεινόμενων έργων.

Για την επιλογή έργων και την ταξινόμησή τους εφαρμόστηκαν οι αρχές της μεθόδου αξίας χρήσης (Zangemeister 1971). Τα κύρια κριτήρια για την αποτίμηση της αξίας χρήσης των έργων ήταν: η εναρμόνιση με τους σκοπούς διατήρησης και ανάδειξης και η αποδοχή από τις τοπικές κοινωνίες.

γ) Διαβούλευση και οριστικοποίηση του σχεδίου. Το σχέδιο αποτέλεσε τη βάση διαβούλευσης με τα ενδιαφερόμενα μέρη, μέσα από την οποία προωθήθηκαν: η ενημέρωση για το σχέδιο, η ανταλλαγή απόψεων και η συναίνεση των ανθρώπων της περιοχής και, τέλος, η οριστικοποίηση των προτάσεων έργων και παρεμβάσεων. Αρχικά το σχέδιο παρουσιάστηκε στους τοπικούς φορείς και υπηρεσίες δίνοντας έναυσμα σε έναν γόνιμο διάλογο κατά τον οποίο οι τοπικοί φορείς είχαν τη δυνατότητα να καταθέσουν συμπληρωματικές προτάσεις. Ακολούθησε δεύτερος κύκλος επαφών με αρμόδιους τοπικούς φορείς και υπηρεσίες μέσα από τον οποίο οριστικοποιήθηκε ένα κοινό όραμα για τον Νομό, οι άξονες παρεμβάσεων, τα μέτρα και τα προτεινόμενα έργα, τα οποία και ετέθησαν υπόψη τους.

Το τελικό κείμενο του σχεδίου, σε μορφή εκλαϊκευμένη, εστιάζει στη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτισμικής κληρονομιάς του νομού και στην ανάδειξή τους προς όφελος της τοπικής κοινωνίας. Δεν εξετάζει προβλήματα πανελλαδικής εμβέλειας των οποίων η αντιμετώπιση απαιτεί εθνικό σχεδιασμό (π.χ. υφαλμύρωση των υπόγειων υδροφορέων) και, στην ίδια λογική, δεν εξετάζει επίσης τους ενεργειακούς και ορυκτούς πόρους και τα κοιτάσματα.

Το σχέδιο δομείται σε τέσσερις άξονες παρεμβάσεων οι οποίοι προσδιορίζονται χωρικά, ενώ ένας πέμπτος άξονας αφορά οριζόντια στο σύνολο του νομού. Ο κάθε άξονας

παρεμβάσεων οργανώνεται σε επιμέρους μέτρα, υπό τα οποία προτείνονται σειρά έργων. Κάθε προτεινόμενο έργο συνοδεύεται από ειδικό έντυπο περιγραφής.

Δύο από τους τέσσερις χωρικούς άξονες αφορούν στην γεωγραφική περιοχή της οροσειράς της Ροδόπης που υπάγεται στον ομώνυμο νομό, διακρίνοντάς την αντίστοιχα σε Ανατολική και Δυτική. Ο Πρώτος Άξονας αφορά στην περιοχή του όρους Ροδόπη στο δυτικό τμήμα του Νομού (Δυτική Ροδόπη) και συγκεκριμένα στην γεωγραφική περιοχή που ορίζουν η Κοινότητα Αμαξιάδων και οι Δήμοι Ιάσμου και Σώστου. Ο Δεύτερος Άξονας αφορά στην περιοχή του όρους Ροδόπη στο ανατολικό τμήμα του Νομού (Ανατολική Ροδόπη) και συγκεκριμένα στη γεωγραφική περιοχή που καταλαμβάνουν οι Δήμοι Κομοτηνής, Φιλύρας και Αρριανών και οι Κοινότητες Οργάνης και Κέχρου και κυρίως την ορεινή και ημιορεινή ζώνη τους. Το όρος Ροδόπη στον ομώνυμο Νομό διακρίνεται για το συνδυασμό τόπων φυσικής ομορφιάς και πολιτισμικού-ιστορικού ενδιαφέροντος, ενώ τα σημάδια στο περιβάλλον από λανθασμένους σχεδιασμούς και ασύνετες παρεμβάσεις του παρελθόντος δεν διαφεύγουν της προσοχής του επισκέπτη. Στη Δυτική Ροδόπη, το επιβλητικό τοπίο στην τοποθεσία «Μετέωρα της Θράκης» κοντά στον οικισμό Πολύαρνο, η ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και σπουδαίας βιολογικής ποικιλότητας κοιλάδα του Ποταμού Κομψάτου (χαρακτηρισμένη ως Ζώνη Ειδικής Προστασίας και Τόπος Κοινοτικής Σημασίας), τα λείψανα των βυζαντινών μοναστηριών και άλλων μνημείων του Παπικίου όρους, τα άγρια άλογα που ξεπροβάλλουν σε ομάδες των 5 ή 6 ατόμων και το πλήθος εγκαταλειμμένων οικισμών ως αποτέλεσμα πολιτικών και κοινωνικών συνθηκών παλαιότερων εποχών, στενά συνδεδεμένων με την ιστορία της Θράκης, αποτελούν μόνο μερικά από τα γνωρίσματα της Δυτικής Ροδόπης τα οποία μπορούν να αποτελέσουν το εφαλτήριο για τη αειφόρο ανάπτυξη της περιοχής και να αποδώσουν οφέλη στον τοπικό πληθυσμό και στους επισκέπτες. Αντίστοιχα στην Ανατολική Ροδόπη προς την κατεύθυνση αυτή ξεχωρίζουν η ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και σπουδαίας βιολογικής ποικιλότητας κοιλάδα του Ποταμού Φιλιουρή (χαρακτηρισμένη ως Ζώνη Ειδικής Προστασίας και Τόπος Κοινοτικής Σημασίας), τα βυζαντινά μνημεία στα Σύμβολα, στα Πάτερμα και στην Νυμφαία, οι διάσπαρτοι, εγκαταλειμμένοι και μη, μουσουλμανικοί οικισμοί, τα ήθη και έθιμα των τοπικών κοινωνιών. Από την άλλη πλευρά, οι κατά τόπους υποβαθμισμένες λόγω της υπερβόσκησης δασικές εκτάσεις της Ροδόπης, η έντονη διάβρωση του εδάφους σε συγκεκριμένα τμήματά της, η απουσία έργων βασικής υποδομής (π.χ. ύδρευσης, αποχέτευσης, προσπέλασης), η απουσία σήμανσης κατεύθυνσης, προσανατολισμού και πληροφόρησης και η εγκατάλειψη των ορεινών οικισμών, αποτελούν μέρος των προς επίλυση προβλημάτων κατά την πορεία προς την αειφόρο ανάπτυξη της περιοχής.

Οι εν λόγω Άξονες καλύπτουν τις δράσεις και τις παρεμβάσεις για την αειφόρο ανάπτυξη του όρους Ροδόπη στα δυτικά και στα ανατολικά του Νομού αντίστοιχα, συνδυάζοντας μέτρα που εστιάζουν σε παρεμβάσεις και ενέργειες:

- Προστασίας ή και αποκατάστασης των φυσικών πόρων.
- Συντήρησης, βελτίωσης ή και δημιουργίας νέων υποδομών προσπέλασης.
- Ανάδειξης περιοχών ιδιαίτερου φυσικού ή πολιτισμικού ενδιαφέροντος.
- Δημιουργίας τουριστικών υποδομών για την προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού.
- Βελτίωσης του αστικού και περιαστικού περιβάλλοντος των οικισμών της ορεινής Ροδόπης.

Για τη Δυτική και Ανατολική Ροδόπη, στον ομώνυμο Νομό, προτείνονται συνολικά 30 έργα τοπικού χαρακτήρα, ενώ αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι από τα 11 έργα που προτείνονται μέσω του Πέμπτου (Οριζόντιου) Άξονα, τα 10 αφορούν την ορεινή Ροδόπη

οριζόντια και όχι σε τοπικό επίπεδο. Δια των προτεινόμενων έργων δημιουργούνται οι προϋποθέσεις:

- α) για μια φιλική προς το περιβάλλον ανάπτυξη της περιοχής, βάσει συγκεκριμένου σχεδιασμού και όχι αποσπασματικά,
- β) για ενίσχυση του επιπέδου ευαισθητοποίησης του τοπικού πληθυσμού και των επισκεπτών αναφορικά με τις αξίες του φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος και
- γ) για ενίσχυση της διασυνοριακής συνεργασίας.

Οι ανωτέρω παράγοντες θα βελτιώσουν την ποιότητα ζωής των κατοίκων, θα τονώσουν τη οικονομία της περιοχής και θα προσελκύσουν επισκέπτες.

Το «Σχέδιο για τη διατήρηση και την ανάδειξη των φυσικών και πολιτισμικών πόρων του Νομού Ροδόπης», με τους πίνακες και τα έντυπα περιγραφής των προτεινόμενων έργων, έχει τεθεί στη διάθεση υπηρεσιών, οργανισμών της αυτοδιοίκησης και άλλων αρμόδιων φορέων, για την περαιτέρω αξιοποίησή του, ώστε να αποτελέσει συνιστώσα της ευρύτερης στρατηγικής ανάπτυξης του Νομού Ροδόπης και παράδειγμα καλής πρακτικής για τον σχεδιασμό της διατήρησης και ανάδειξης των πόρων σε επίπεδο νομού, τόσο για την Ελλάδα όσο και για τη Βουλγαρία.

Προστασία και ανόρθωση υδατικών και δασικών πόρων Νομού Ροδόπης

Γένεση στο έργο αυτό έδωσε το προηγούμενο έργο. Μέρος των παρεμβάσεων που προτείνονται από το «Σχέδιο για τη διατήρηση και την ανάδειξη των φυσικών και πολιτισμικών πόρων του Νομού Ροδόπης», εντάχθηκαν στο έργο «Προστασία και ανόρθωση υδατικών και δασικών πόρων Νομού Ροδόπης» το οποίο εγκρίθηκε το 2009 από την Επιτροπή Χρηματοδοτικού Μηχανισμού Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου. Φορέας υλοποίησης του έργου είναι η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης, μέσω των αρμόδιων διευθύνσεων της (Υδάτων, Δασών, Γεωργικής Ανάπτυξης, και Περιβάλλοντος και Χωροταξίας) και σε συνεργασία με το Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων (ΕΚΒΥ), το Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, (ΠΤΑ) και τον Φορέα Διαχείρισης Δέλτα Νέστου - Βιστωνίδας - Ισμαρίδας.

Το έργο αποσκοπεί στη διατήρηση των υδατικών και δασικών πόρων του Νομού Ροδόπης, μέσω της υλοποίησης τριών διακριτών υποέργων. Δύο από τα υποέργα αφορούν, μεταξύ άλλων, στα δασικά οικοσυστήματα της Ροδόπης και υλοποιούν δράσεις στο όρος Ροδόπη.

Υποέργο Α. Ανάπτυξη σύγχρονου πληροφοριακού υπόβαθρου λήψης, διαχείρισης και μετάδοσης μετεωρολογικών, υδρολογικών και δασικών πληροφοριών στο Νομό Ροδόπης.

Στο πλαίσιο του υποέργου αυτού υλοποιούνται δύο δράσεις. Η μία αφορά στην **ανάπτυξη υποδομής χωρικών δεδομένων σε επίπεδο Περιφέρειας** και αποσκοπεί, μεταξύ άλλων, στην έγκυρη και ακριβή αποτύπωση των χωρικών και μη χωρικών πληροφοριών που αφορούν στη διαχείριση των υδατικών πόρων και των δασών της Ροδόπης, όπως αυτή αποτυπώνεται στις διαχειριστικές και άλλες μελέτες (αναδασώσεων, οδοποιίας, λοιπών τεχνικών έργων). Στο πλαίσιο της δράσης αυτής θα αναπτυχθούν δυο διαδικτυακά Συστήματα Γεωγραφικών Πληροφοριών (ΣΓΠ), για τη Διεύθυνση Υδάτων και τη Διεύθυνση Δασών αντίστοιχα, καθώς και μια κοινή διαδικτυακή πύλη γεωγραφικών πληροφοριών σε επίπεδο Περιφέρειας, για τη διάχυση της συλλεγόμενης πληροφορίας.

Χωρικά και μη χωρικά δεδομένα καθώς και μεταδεδομένα θα ομογενοποιηθούν και θα εισαχθούν στα συστήματα. Για να διευκολυνθεί η απευθείας πρόσβαση στην πληροφορία, η Υποδομή Χωρικών Δεδομένων θα αναπτυχθεί σε επίπεδο Περιφέρειας και θα καθοριστεί πρωτόκολλο ανταλλαγής δεδομένων μεταξύ των Διευθύνσεων της Περιφέρειας, μετά από

διαβούλευση. Χρηστικοί οδηγοί και εκπαιδευτικά σεμινάρια αναφορικά με τα πιο πάνω συστήματα θα προετοιμαστούν και θα οργανωθούν για το προσωπικό των Διευθύνσεων. Από την εγκατάσταση και λειτουργία των ΣΓΠ και της Υποδομής Χωρικών Δεδομένων αναμένονται οι ακόλουθες ωφέλειες:

- Υποβοήθηση εκπόνησης τεχνικών μελετών αρμοδιότητας της Δ. Δασών.
- Ταχύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών για θέματα χαρακτηρισμού δασικών εκτάσεων.
- Διευκόλυνση στην εκπόνηση συγκεντρωτικών στοιχείων και στη σύνταξη εκθέσεων σχετικών με τα αντικείμενα της υπηρεσίας (π.χ. απογραφικά στοιχεία).
- Άμεση και ελεγχόμενη πρόσβαση σε όλα τα επίπεδα της διαθέσιμης πληροφορίας και ελαχιστοποίηση του κόστους συλλογής, επεξεργασίας και τήρησης αρχείου των δεδομένων αυτών από διαφορετικές διευθύνσεις της Περιφέρειας.

Η δεύτερη δράση αφορά στην **εγκατάσταση δικτύου μετεωρολογικών και υδρομετρητικών σταθμών** και αποσκοπεί, μεταξύ άλλων, στην παρακολούθηση της χωρικής και χρονικής κατανομής των μετεωρολογικών και υδρολογικών παραμέτρων στον Νομό Ροδόπης. Στο πλαίσιο της δράσης αυτής θα εγκατασταθεί στον Νομό Ροδόπης ένα πλήρες δίκτυο παρακολούθησης κλιματικών και υδρολογικών παραμέτρων, αποτελούμενο από μετεωρολογικούς σταθμούς, σταθμηγράφους και επιτραπέζιους υπόγειους σταθμηγράφους. Μέρος των σταθμών θα εγκατασταθεί στο ορεινό τμήμα του νομού. Κάθε ένας από τους πιο πάνω σταθμούς θα είναι εφοδιασμένος με αισθητήρες μέτρησης του πραγματικού χρόνου των αντίστοιχων παραμέτρων και με ικανότητα ασύρματης αποστολής των δεδομένων τους στο σύστημα Γεωγραφικών Πληροφοριών (ΣΓΠ) της Διεύθυνσης Υδάτων. Επιπρόσθετα, δείγματα νερού θα λαμβάνονται από τα επιφανειακά και τα υπόγεια ύδατα για την μέτρηση των ποιοτικών παραμέτρων. Για την αξιοποίηση των εισερχόμενων δεδομένων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για θέματα διαχείρισης και χρήσης των υδατικών πόρων, τόσο από τους αρμόδιους φορείς όσο και από τους χρήστες νερού, στο διαδικτυακό ΣΓΠ της Διεύθυνσης Υδάτων θα αναπτυχθούν ειδικές εφαρμογές που θα αφορούν στα ακόλουθα:

- Πρόβλεψη πλημμυρικών παροχών στην έξοδο των υδατορευμάτων των ορεινών υπολεκανών καθώς επίσης και σε θέσεις των ποταμών στο πεδινό τμήμα του νομού.
- Χωρική και χρονική κατανομή των κλιματικών και υδρολογικών παραμέτρων.
- Υπολογισμός της πραγματικής εξατμισοδιαπνοής στο πεδινό τμήμα του νομού.
- Υπολογισμός και χωρική κατανομή των αναγκών σε νερό των καλλιεργειών στο πεδινό τμήμα του νομού.
- Υπολογισμός στατιστικών μεγεθών και τάσεων των μετεωρολογικών και υδρολογικών παραμέτρων.

Υποέργο Γ. Αποκατάσταση και ανόρθωση υποβαθμισμένων δασικών οικοσυστημάτων στο Νομό Ροδόπης.

Το υποέργο αυτό αποσκοπεί στην ανόρθωση των υποβαθμισμένων δασικών οικοσυστημάτων του όρους Ροδόπη, στο βορειοδυτικό τμήμα του νομού. Στο πλαίσιο του υποέργου θα πραγματοποιηθούν φυτεύσεις σε δυο περιοχές του όρους Ροδόπη (στην Κρυστάλλη και στην Πόα) και εργασίες προστασίας των φυτειών. Σε κατάλληλα τμήματα των περιοχών Κρυστάλλη και Πόα, σε συνολική έκταση 910 στρεμμάτων και ιδιαίτερα σε υποβαθμισμένες μερικώς δασοσκεπείς εκτάσεις και σε γυμνές που δεν έχουν έντονα διαβρωθεί, θα γίνουν φυτεύσεις μαύρης πεύκης (*Pinus nigra*) και άλλων δασικών ειδών κατάλληλων για τη σταθεροποίηση του εδάφους και θα ευνοηθεί η φυσική αναγέννηση της πλατύφυλλης δρυός (*Quercus conferta*). Συγκεκριμένες εκτάσεις θα περιφραχθούν περιμετρικά για να προστατευθούν από την βόσκηση. Από τις ανωτέρω εργασίες αναμένεται:

- Αύξηση της δασοκάλυψης σε μια περιοχή όπου τα δάση είναι έντονα υποβαθμισμένα. Αυτό θα ευνοήσει τα είδη που απαιτούν σχετικά πυκνή δασική βλάστηση για καταφυγή ή φώλιασμα. Η αύξηση της δασοκάλυψης βελτιώνει τοπικά το μικροκλίμα μέσω της άμβλυνσης ακραίων θερμοκρασιών.
- Μείωση της επιφανειακής και της αυλακωτής διάβρωσης στις εκτάσεις που θα φυτευθούν και στις κατάντη αυτών θέσεις.
- Σταδιακή ελάττωση της στερεοπαροχής των κατάντη ρεμάτων. Αυτό θα βελτιώσει τα ποιοτικά γνωρίσματα του νερού και θα μειώσει τη στερεοπαροχή προς τον Κομπάτο.

Ανταλλαγή τεχνογνωσίας για την προώθηση του κοινού σχεδιασμού διαχείρισης περιοχών ιδιαίτερης οικολογικής σημασίας, στον ορεινό όγκο της Ροδόπης στο πνεύμα της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ

Το έργο σχεδιάστηκε από τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας-Καβάλας-Ξάνθης, με τη σύμφωνη γνώμη της Ένωσης Δήμων Ροδόπης της Βουλγαρίας και χρηματοδοτήθηκε από την Κοινοτική Πρωτοβουλία INTERREG IIIA/PHARE CBC Ελλάδα-Βουλγαρία, στο πλαίσιο του Μέτρου 3.2 «Προστασία, Ανάδειξη και Διαχείριση Φυσικού Περιβάλλοντος». Σκοπός του ήταν η ανταλλαγή τεχνογνωσίας μεταξύ Ελλάδας και Βουλγαρίας και η προώθηση κοινών προσεγγίσεων σχετικών με: α) τη διατήρηση, ολοκληρωμένη διαχείριση και ανάδειξη των περιοχών ιδιαίτερης οικολογικής σημασίας του διασυνοριακού όρους Ροδόπη (στο πνεύμα των οικείων οδηγιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης π.χ. 92/43/ΕΟΚ, 79/409/ΕΟΚ, 2000/60/ΕΚ) και β) την ενίσχυση της τεχνογνωσίας του προσωπικού που είναι υπεύθυνο για τη διαχείριση των περιοχών αυτών. Το έργο αναγνωρίστηκε ως έργο καλής πρακτικής κατά την αποτίμηση του προγράμματος INTERREG.

Το ΕΚΒΥ είχε την επιστημονική υποστήριξη της υλοποίησης του έργου και στο πλαίσιο αυτό:

- Εκπόνησε τις επιστημονικές εργασίες που απαιτούνταν για την άρτια οργάνωση και διεξαγωγή τριήμερου συνεδρίου, αφιερωμένου στην διατήρηση, διαχείριση, ανάδειξη και αειφόρο ανάπτυξη της Ροδόπης.
- Εντόπισε και ανέλυσε τις ανάγκες επιμόρφωσης και ενίσχυσης της τεχνογνωσίας, στις δύο χώρες, αναφορικά με την διατήρηση, διαχείριση, ανάδειξη και αειφόρο ανάπτυξη της Ροδόπης.
- Παρήγαγε σχετικό ενημερωτικό υλικό το οποίο διενεμήθη στους ασχολούμενους με τη διαχείριση της Ροδόπης στην Ελλάδα και στη Βουλγαρία, για την επιμόρφωσή τους.
- Συνέταξε και επιμελήθηκε τα πρακτικά του συνεδρίου.

Το συνέδριο με τίτλο «*Διατήρηση και αειφόρος ανάπτυξη της Ροδόπης: ανταλλαγή τεχνογνωσίας μεταξύ Ελλάδας και Βουλγαρίας*» πραγματοποιήθηκε στο Συνεδριακό Κέντρο Παρανεστίου, από 14 έως 16 Σεπτεμβρίου 2006, με τη συμμετοχή εισηγητών από την Ελλάδα, τη Βουλγαρία και από υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το συνέδριο παρακολούθησαν έλληνες και βούλγαροι επιστήμονες, στελέχη της δημόσιας διοίκησης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, μέλη περιβαλλοντικών οργανώσεων, αλλά και επαγγελματίες της περιοχής.

Σε δύο συνεδρίες με θέμα τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος, ειδικοί επιστήμονες και εκπρόσωποι φορέων από τις δύο χώρες ανέπτυξαν και συζήτησαν θέματα που αφορούσαν:

- στις προστατευόμενες περιοχές της Ροδόπης (στη διατήρηση και διαχείρισή τους),
- στην περιβαλλοντική ενημέρωση και εκπαίδευση που ασκείται στη Ροδόπη και στις προοπτικές για την περαιτέρω ανάπτυξή της,

- στις ανάγκες επιμόρφωσης και ενίσχυσης της τεχνογνωσίας του προσωπικού που εργάζεται για τη διατήρηση και διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος της Ροδόπης στις δύο χώρες,
- στον ρόλο του Φορέα Διαχείρισης Οροσειράς Ροδόπης στη διατήρηση της Ροδόπης,
- στην παρουσίαση άλλων έργων, επίσης χρηματοδοτούμενων από την Κοινοτική Πρωτοβουλία INTERREG IIIA/PHARE CBC Ελλάδα-Βουλγαρία, τα οποία συμβάλλουν στη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος της Ροδόπης.

Σε συνεδρία με αντικείμενο την αειφόρο ανάπτυξη ορεινών περιοχών, έλληνες και βούλγαροι επιστήμονες ανέπτυξαν θέματα που αφορούσαν:

- στα υφιστάμενα και προγραμματιζόμενα προγράμματα για την αειφόρο ανάπτυξη της Ροδόπης στις δύο χώρες,
- στις προοπτικές ανάπτυξης του εναλλακτικού τουρισμού στη Ροδόπη,
- στη σημασία των δασών της Ροδόπης για την αειφόρο ανάπτυξη της περιοχής.

Οι ανάγκες επιμόρφωσης και ενίσχυσης της τεχνογνωσίας στις δύο χώρες, αναφορικά με την διατήρηση, διαχείριση, ανάδειξη και αειφόρο ανάπτυξη της Ροδόπης, οι οποίες παρουσιάστηκαν και συζητήθηκαν στο συνέδριο, οδήγησαν στη δημιουργία υλικού επιμόρφωσης, με τίτλο «*Αειφορική διαχείριση των διασυνοριακών προστατευόμενων περιοχών της Ροδόπης*». Το υλικό αυτό, παρότι δημιουργήθηκε για να χρησιμοποιηθεί σε προγράμματα επιμόρφωσης για τον ορεινό όγκο της Ροδόπης, μπορεί να αξιοποιηθεί σε εθνικά ή διασυνοριακά προγράμματα επιμόρφωσης και σε άλλες περιοχές με παρόμοια γνωρίσματα. Σύμφωνα με τα συμπεράσματα του συνεδρίου, όπως αυτά αποτυπώνονται στα πρακτικά που έχουν εκδοθεί, οι προτεραιότητες των δύο πλευρών για συνεργασία στην κατεύθυνση της αειφόρου ανάπτυξης της Ροδόπης εστιάζουν στους τομείς της διατήρησης και διαχείρισης του φυσικού περιβάλλοντος της Ροδόπης, της ενημέρωσης και περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, του εναλλακτικού τουρισμού και των ανθρωπίνων πόρων. Η συνεργασία στους ανωτέρω τομείς θα δρομολογηθεί στο πλαίσιο της υφιστάμενης συνεργασίας μεταξύ της Ένωσης Δήμων Ροδόπης της Βουλγαρίας και των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο ελληνικό τμήμα της Ροδόπης και λαμβάνοντας υπόψη το πλαίσιο που θέτουν υφιστάμενα μνημόνια συνεργασίας των δύο χωρών.

Κοινές προσεγγίσεις για τον σχεδιασμό της ανάδειξης οικολογικά ευαίσθητων περιοχών στη Ροδόπη

Δικαιούχος του έργου ήταν η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας-Καβάλας-Ξάνθης στο πλαίσιο του Προγράμματος Κοινοτικής Πρωτοβουλίας INTERREG IIIA/PHARE CBC

Ελλάδα – Βουλγαρία (Μέτρο 3.2). Το έργο αποσκοπούσε στην προώθηση και υιοθέτηση κοινών, μεταξύ Ελλάδας και Βουλγαρίας, προσεγγίσεων για την ανάδειξη των προορισμών φυσικού και αισθητικού ενδιαφέροντος της Δυτικής και Κεντρικής Ροδόπης. Για την επίτευξη του σκοπού, προσδιορίστηκαν η στρατηγική και οι δράσεις που απαιτούνται για την ανάδειξη της Δυτικής και Κεντρικής Ροδόπης, τα οποία αποτυπώθηκαν στο Σχέδιο Ανάδειξης που εκπονήθηκε στο πλαίσιο του έργου, ενώ, παράλληλα, υλοποιήθηκαν και πιλοτικές δράσεις ανάδειξης της περιοχής, όπως κατασκευή και βελτίωση μονοπατιών, σημάσεις και παραγωγή έντυπου και οπτικοακουστικού ενημερωτικού υλικού. Ειδικότερα, το έργο υλοποιήθηκε μέσω των τεσσάρων, ακόλουθων υποέργων:

Υπόεργο 1: Σχέδιο ανάδειξης των προορισμών φυσικού και αισθητικού ενδιαφέροντος της Δυτικής και Κεντρικής Ροδόπης, εκατέρωθεν των συνόρων

Το υπόεργο αυτό υλοποιήθηκε από το ΕΚΒΥ και είχε ως κύριο σκοπό του τον προσδιορισμό της στρατηγικής και των δράσεων που απαιτούνται για την ανάδειξη της Δυτικής και Κεντρικής Ροδόπης σε προορισμό φυσικού και αισθητικού ενδιαφέροντος. Η υλοποίησή του πραγματοποιήθηκε σε τρεις διακριτές φάσεις. Αρχικά καθορίστηκε το όραμα για την περιοχή μελέτης, ακολούθησε η ανάπτυξη του στρατηγικού σχεδιασμού, δηλαδή ο καθορισμός των προτεραιοτήτων για την περιοχή και, στην τελευταία φάση, συντάχθηκε το πρόγραμμα δράσεων. Τελικό παραδοτέο του υποέργου αποτελεί η έκδοση με τίτλο «*Σχέδιο Ανάδειξης και Αναψυχής της Δυτικής και Κεντρικής Ροδόπης*». Το Σχέδιο ενσωματώνει το θεωρητικό πλαίσιο άσκησης της αναψυχής σε προστατευόμενες περιοχές, αποτυπώνει και αξιολογεί την υφιστάμενη κατάσταση, θέτει τις προτεραιότητες για την ανάδειξή της και προσδιορίζει άξονες δράσης σχετικά με υποδομές και έργα ερμηνείας και ανάδειξης των στοιχείων του περιβάλλοντος της οροσειράς της Ροδόπης. Η εφαρμογή του Σχεδίου αναμένεται να συμβάλει στην ενίσχυση του επιπέδου ευαισθητοποίησης του τοπικού πληθυσμού και των επισκεπτών για τη σπουδαιότητα της περιοχής, στην προσέλκυση επισκεπτών, στην τόνωση της τοπικής οικονομίας και ευρύτερα στην αειφόρο ανάπτυξη της περιοχής.

Υπόεργο 2. Δασικό μονοπάτι Παναγία – Καστανιές στο Δημοτικό Διαμέρισμα Γρανίτη του Δήμου Κάτω Νευροκοπίου

Το υπόεργο αυτό αφορούσε στη δημιουργία του δασικού μονοπατιού Παναγία – Καστανιές, έξω από το χωριό Γρανίτη του Κάτω Νευροκοπίου. Η σχετική μελέτη συντάχθηκε τον Απρίλιο του 2003 από το Δασαρχείο Κάτω Νευροκοπίου και εγκρίθηκε από τη Διεύθυνση Δασών Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης. Στο πλαίσιο του υποέργου και υπό την επίβλεψη του Δασαρχείου Κάτω Νευροκοπίου, το κεντρικό μονοπάτι οργανώθηκε με υπαίθριες υποδομές ενημέρωσης και αναψυχής, με πινακίδες προσανατολισμού, σήμανσης και ερμηνείας περιβάλλοντος, με κατασκευές (ράμπες, σκαλοπάτια, τραπεζοπάγκους, παγκάκια, στεγασμένα καθιστικά, κάδους απορριμμάτων, κρήνες κ.ά.), οι οποίες διευκολύνουν την κίνηση των επισκεπτών και καλύπτουν τις ανάγκες τους. Σήμερα το μονοπάτι εξασφαλίζει μια άνετη περιήγηση, μέσα σε ένα περιβάλλον ιδιαίτερης φυσικής ομορφιάς.

Υπόεργο 3. Σημάνσεις περιβαλλοντικής ερμηνείας σε οικοτουριστικές διαδρομές της Ροδόπης στον Νομό Ξάνθης

Στο πλαίσιο του συγκεκριμένου υποέργου σχεδιάστηκαν και τοποθετήθηκαν σημάνσεις περιβαλλοντικής ερμηνείας σε υφιστάμενες οικοτουριστικές διαδρομές του Νομού Ξάνθης, συμπληρωματικά με συναφείς πρωτοβουλίες της Νομαρχίας Ξάνθης για την ανάδειξη της περιοχής. Η επιλογή των οικοτουριστικών διαδρομών έγινε με γνώμονα την ικανοποιητική περιήγηση του επισκέπτη στην ευρύτερη περιοχή της Ροδόπης, μέσω του οδικού δικτύου και επιλεγμένων δασικών δρόμων. Οι διαδρομές που επιλέχθηκαν έφεραν πινακίδες κατεύθυνσης, μόνο στο τμήμα του οδικού δικτύου και όχι στους δασικούς δρόμους, ενώ στο σύνολό τους στερούνταν σημάνσεων περιβαλλοντικής ερμηνείας. Σε επιλεγμένες θέσεις, όπως στο Δασικό χωριό, στον καταρράκτη του Λειβαδίτη και σε κύριες διασταυρώσεις, τοποθετήθηκαν συνολικά 20 πινακίδες περιβαλλοντικής ερμηνείας, με χαρτογραφική απεικόνιση των διαδρομών που μπορεί να ακολουθήσει ο επισκέπτης και περιγραφή των ιδιαίτερων γνωρισμάτων της γλωρίδας και πανίδας της Ροδόπης.

Υπόεργο 4: Προβολή και δημοσιοποίηση του έργου – Παραγωγή έντυπου και οπτικοακουστικού υλικού

Με σκοπό την προβολή και δημοσιοποίηση του έργου και την παραγωγή ενημερωτικού υλικού για την περιοχή της Δυτικής και Κεντρικής της Ροδόπης, στο πλαίσιο του συγκεκριμένου υποέργου υλοποιήθηκαν από το ΕΚΒΥ τα ακόλουθα:

- Σχεδιασμός και δημιουργία λογοτύπου για το έργο και την περιοχή, το οποίο λειτουργεί ως εικαστικό στοιχείο ανάδειξης της περιοχής, ως ένα σύγχρονο και δυναμικό επικοινωνιακό εργαλείο, σήμα κατατεθέν της περιοχής.
- Δημιουργία προτύπων για τις πινακίδες προσανατολισμού και περιβαλλοντικής ερμηνείας που κατασκευάστηκαν και τοποθετήθηκαν στο πλαίσιο των υποέργων 2 και 3.
- Σχεδιασμός και παραγωγή έντυπων και οπτικοακουστικών εκδόσεων, σε τρεις γλώσσες (ελληνική, αγγλική, βουλγαρική), όπως η έκδοση του Σχεδίου Ανάδειξης και Αναψυχής της Ροδόπης, αφίσα για τη Ροδόπη, τρίπτυχο έντυπο προβολής του έργου, Οδηγός Περιήγησης στη Ροδόπη, CD-ROM για την περιοχή και δημιουργία ιστοσελίδας. Ειδικότερα σε ό,τι αφορά στις τρεις τελευταίες εκδόσεις, αυτές πραγματεύονται, τον τεράστιο πλούτο και τα ιδιαίτερα γνωρίσματα της οροσειράς της Δυτικής και Κεντρικής Ροδόπης.
- Διοργάνωση συναντήσεων εργασίας και υλοποίηση δράσεων προβολής του έργου και δημοσιοποίησης των αποτελεσμάτων του. Δύο διακρατικές και μία εθνική συνάντηση εργασίας διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση και οριστικοποίηση του Σχεδίου Ανάδειξης και Αναψυχής της Δυτικής και Κεντρικής Ροδόπης, το οποίο παρουσιάστηκε σε ημερίδα στην Δράμα με τη συμμετοχή και εκπροσώπων της βουλγαρικής πλευράς. Οι συναντήσεις αυτές αποτελούν μέρος μόνο των ενεργειών για την προβολή και δημοσιοποίηση του έργων και των αποτελεσμάτων του.

Βιβλιογραφία

- Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, σχετικά με την επανεξέταση της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη: Πλαίσιο δράσης. COM(2005) 658, 2005. Τελικό. 56 σελ.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0658:FIN:EL:PDF>
- Κατσακιώρη, Μ., (συντονίστρια), CD-ROM «Οροσειρά Ροδόπης». Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας-Καβάλας-Ξάνθης και Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων (EKBY). Θέρμη. (Ελληνικά, Αγγλικά, Βουλγάρικα), 2008.
- Κατσακιώρη, Μ., και Μπόλη Κ., (συντονίστριες), Σχέδιο ανάδειξης των προορισμών φυσικού και αισθητικού ενδιαφέροντος της Δυτικής και Κεντρικής Ροδόπης, εκατέρωθεν των συνόρων. Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας-Καβάλας-Ξάνθης και Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων (EKBY). Θέρμη. 199 σελ. + Παραρτήματα. (Ελληνικά, Αγγλικά, Βουλγάρικα), 2008.
- Μπόλη, Κ., Κατσακιώρη, Μ. και Θεοδωρούδη, Ελ., Οδοιπορικό στη Ροδόπη των νομών Δράμας και Ξάνθης. Έργο INTERREG IIIA Ελλάδα-Βουλγαρία «Κοινές προσεγγίσεις για τον σχεδιασμό της ανάδειξης οικολογικά ευαίσθητων περιοχών στη Ροδόπη». Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας-Καβάλας-Ξάνθης και Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων (EKBY). Θέρμη. 24 σελ. (Ελληνικά, Αγγλικά, Βουλγαρικά), 2008.
- Χατζηαραλάμπους, Έλ., Ανάγκες επιμόρφωσης του προσωπικού οργανισμών αρμοδίων για τη διατήρηση της φύσης στη Ροδόπη, σε Ελλάδα και Βουλγαρία. Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων – Υγροτόπων (EKBY) και Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας – Καβάλας – Ξάνθης. Θέρμη. 23 σελ., 2006.
- Χατζηαραλάμπους, Έλ. και Γεράκης, Π., (συντονιστές έκδοσης), Πρακτικά Συνεδρίου «Διατήρηση της φύσης και αειφόρος ανάπτυξη στη Ροδόπη: Ανταλλαγή τεχνογνωσίας μεταξύ Ελλάδας και Βουλγαρίας». Παρανέστι Δράμας, 14-16 Σεπτεμβρίου 2006.

- Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας – Καβάλας – Ξάνθης. Ξάνθη. 330 σελ. (Ελληνικά και Βουλγάρικα, με αγγλικές περιλήψεις), 2006.
- Χατζηχαραλάμπους Έλ. (συντονίστρια έκδοσης), Διατήρηση και ανάδειξη των φυσικών και πολιτισμικών πόρων του νομού Ροδόπης. Εκτενής περίληψη. Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων – Υγροτόπων. Θέρμη. 20 σελ. + I παράρτημα, 2007.
- Χατζηχαραλάμπους, Έλ., (συντονίστρια έκδοσης), Διατήρηση και ανάδειξη των φυσικών και πολιτισμικών πόρων του νομού Ροδόπης. Προτεινόμενα έργα. Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων – Υγροτόπων (EKBY). Θέρμη. 184 σελ., 2007.
- Χατζηχαραλάμπους, Έλ. και Γεράκης, Π., (συντονιστές έκδοσης), Υλικό επιμόρφωσης: Αειφορική διαχείριση διασυνοριακών προστατευόμενων περιοχών. Τεύχος Α: Οδηγός για τον εκπαιδευτή. Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας – Καβάλας – Ξάνθης και Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων – Υγροτόπων (EKBY). Θέρμη 109 σελ. + ii παραρτήματα. (Ελληνικά, Βουλγάρικα), 2007.
- Χατζηχαραλάμπους, Έλ., και Γεράκης, Π., (συντονιστές έκδοσης), Υλικό επιμόρφωσης: Αειφορική διαχείριση διασυνοριακών προστατευόμενων περιοχών. Τεύχος Β: Φύλλα Εργασίας. Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας – Καβάλας – Ξάνθης, και Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων – Υγροτόπων (EKBY). Θέρμη. 40 σελ. (Ελληνικά, Βουλγάρικα), 2007.
- Χατζηχαραλάμπους, Έλ. και Γεράκης, Π., (συντονιστές έκδοσης), Υλικό επιμόρφωσης: Αειφορική διαχείριση διασυνοριακών προστατευόμενων περιοχών. Οπτικός δίσκος (DVD-ROM): Υποστηρικτικό Υλικό. Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας – Καβάλας – Ξάνθης και Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων – Υγροτόπων (EKBY). Θέρμη. (Ελληνικά και Αγγλικά και Βουλγάρικα), 2007.
- Zangemeister, C., Nutzwertanalyse in der Systemtechnik. Eine Methodik zur multidimensionalen Bewertung und Auswahl von Projektalternativen, 370 S., 2. Aufl., München, 1971.
- http://europa.eu/legislation_summaries/environment/sustainable_development/index_el.htm
Κείμενο για την Αειφόρο Ανάπτυξη από τον δικτυακό τόπο «Σύνοψη της νομοθεσίας της ΕΕ» ο οποίος παρουσιάζει τις κύριες πτυχές της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και αποτελεί μέρος της δικτυακής πύλης Europa, που δημοσιεύεται από τα θεσμικά όργανα της ΕΕ.
- <http://www.rodope.org>: The Rhodope Project: Conservation of Globally Significant Biodiversity in the Landscape of Bulgarias Rhodope Mountains 2004 – 2009. United Nations Development Programme (UNDP), the Ministry of Agriculture and Forestry (MAF), the Global Environment Facility (GEF).

Conservation and sustainable development of the Rhodope Mountain

H. Hadjicharalambous, Biologist, PhD, Head of Biotic Resources Section
The Goulandris Natural History Museum / Greek Biotope -Wetland Centre

Abstract

The preservation, enhancement and utilization of natural and cultural resources of a region, is essential to be based on a design that aims at sustainability. This promotes sustainable development, combining the needs of local communities with the care for nature conservation.

The Rhodope Mountain is divided between Bulgaria and Greece (in a proportion of about 80:20) and is a priceless ecological and cultural capital for both countries. Because of its high ecological value, parts of the Rhodope are protected under national laws and EU directives. In this particularly rich natural environment of the Rhodope, civilization flourished from the Archaic period to the Roman, Byzantine and modern times.

Various socio-economic factors contributed to the sharp decline in the population of the Rhodope, across borders. In the recent years, tourism begun to develop, but in a fragmentary way, in the absence of an integrated framework for the development of tourism and the promotion of recreational activities in the region. Moreover, protection schemes and management practices aiming at the preservation of the Rhodope differ between the two countries and between different regions of the same country.

The Greek Biotope - Wetland Centre, recognizing the need for transboundary approach to conservation and management of the protected areas in the Rhodope and applying modern concepts on protected areas, since 2004 has been closely cooperating in this direction with various authorities and operators of the Region of Eastern Macedonia and Thrace, using available funding instruments. In this context, various projects have already been implemented or are still ongoing, that lay the foundation for the conservation, management and promotion of natural and cultural resources of the region and promote sustainable development.

The project "*Hellenic-Bulgarian cooperation for the protection and management of natural resources*", which was funded by the Ministry of Foreign Affairs - Hellenic International Development Cooperation Department "Hellenic Aid" provided an opportunity for the drafting of a "*Plan for the Conservation and promotion of the natural and cultural resources of the Rhodope prefecture*", in the direction of sustainable development of the region. The plan is structured into four axes of intervention, two of which focus on interventions on the Rhodope Mountain, on the homonymous prefecture. Some of the proposed measures relating to forest ecosystems of Rhodope, are implemented under the project "Protection and rehabilitation of water and forest resources of the prefecture of Rhodope" which is funded since 2009 by the European Economic Area Financial Mechanism. The project is implemented by the Region of Eastern Macedonia - Thrace, through the competent departments and services of the Region (Water, Forests, Rural Development and Environment and Spatial Planning).

For the Central and Western Rhodope, two projects have been implemented by the Prefecture of Drama - Kavala - Xanthi, both of which have been funded by the Community Initiative INTERREG IIIA / Greece - Bulgaria. In the context of the project "*Exchange of Know-how for the promotion of the common planning for the management of areas of special ecological interest in the Rhodope mountain in the sense of the Directive 92/43/EEC*" a three-day conference was held with the participation of representatives from Greece, Bulgaria and services of the European Commission. Through this conference, were identified priority areas for cooperation between the two sides on the sustainable development of the Rhodope across borders. In addition, training material was produced, entitled "*Sustainable management of transboundary protected areas of the Rhodope*", whose concept was based on training needs identified under the project. This project was recognized as a Good Practice in the framework of INTERREG IIIA & PHARE CBC GREECE – BULGARIA 2000 – 2006 in the valuation of the program INTERREG.

The project "*Common approaches to a joint planning for the promotion of the ecologically sensitive sites on the Rhodope Mountain*", drafted the strategy and actions necessary for the promotion of Western and Central Rhodope, produced the Promotion Plan of the area and carried out pilot actions such as construction and improvement paths, marking selected paths and production of printed and audiovisual information material.